

INFORMACIJA O INICIJATIVI ZA USPOSTAVLJANJE

Institucije za zaštitu prava privrednika i preduzetnika u BiH

PRIMLJENO: 12-04-2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
03/B	50-18	878	23

Asocijacija West East Forum for Ethics and Compliance (WEFEC) je počela sa implementacijom projekta koji za cilj ima pokretanje inicijative za uspostavljanje Institucije za zaštitu privrednika i preduzetnika (Business Ombudsman Institution) u Bosni i Hercegovini. Projekat finansijski podržava Ministarstvo vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State).

Šta se želi postići ovom inicijativom?

Osnovni cilj Asocijacije WEFEC je da se podrži zdravo i pošteno tržišno okruženje kroz promociju etičkih standarda poslovanja i postupanja u međusobnim odnosima privatnog i javnog sektora, kao i jačanje kulture usklađenosti u odnosu na propisana pravila i propise. Odnos poslovne zajednice i javnih institucija, odnosno stepen transparentnosti i integriteta u tim odnosima, značajno utiče na zdravlje i održivost ekonomskih aktivnosti, budući da se u toj oblasti dešava značajan broj nepravilnosti koje onemogućavaju privredni rast, vladavinu prava i opstruišu domaća i strana ulaganja.

U zemljama u tranziciji, zbog visokog stepena korupcije i slabe vladavine prava, postoji potreba za specijalizovanim, nezavisnim institucijama koje će služiti kao zaštitnik legitimnih poslovnih interesa i posrednik u sporovima između privrede i državnih organa. Takve institucije su već uspostavljene u nekoliko zemalja, kao što su Ukrajina, Kirgistan, Kazahstan, Poljska, Albanija itd.

Stoga je WEFEC započeo ovaj projekat kako bi prikupio informacije o različitim načinima osnivanja i rada ovih institucija u svijetu i analizirao mogućnosti za osnivanje sličnih institucija u BiH. U pripremi je **publikacija o analizi postojećih modela biznis ombudsmena u različitim zemljama i analiza primjenjivosti predstavljenih rješenja za uspostavljanje biznis ombudsmena na pravni okvir BiH.**

Zajedno sa zainteresovanim stranama iz poslovnog zajednice, državnog sektora i međunarodne zajednice, WEFEC će razgovarati o potencijalnim rješenjima i definisati osnovne principe za uspostavljanje kancelarije Biznis ombudsmena u BiH. Na osnovu zajedničkih zaključaka, WEFEC i zainteresovane strane će izraditi **mapu puta** za buduće aktivnosti na zagovaranju uspostavljanja odabranog modela biznis ombudsmena u BiH, u cilju zaštite legitimnih prava poslovne zajednice u BiH.

U gore pomenutu svrhu, WEFEC će organizovati 3 sastanka sa zainteresovanim stranama:

- 25.04.2023. sastanak sa predstavnicima privredne zajednice
- 26.04.2023. sastanak sa predstavnicima vlasti
- 24.05.2023. zajednički sastanak sa predstavnicima privredne zajednice i vlasti

Više o svrsi i funkcionisanju Biznis ombudsmena i sličnih institucija

Osnovna svrha uspostavljanja Institucije Biznis ombudsmena je da doprinese transparentnosti državnih institucija u njihovim odnosima sa privrednom zajednicom i spriječi nepravedan tretman privrednih subjekata. Kao nezavisna institucija, Institucija biznis ombudsmena prima i na administrativnom nivou istražuje i analizira žalbe u vezi sa potencijalnim nepravilnostima i drugim povredama legitimnih interesa privrednih subjekata, nastalih radnjama ili propustima državnih organa i njihovih službenika. Pored toga, Institucija biznis ombudsmena predlaže korektivne i sistemske mjere u cilju poboljšanja efikasnosti i integriteta državnih institucija, čime se smanjuje mogućnost ponavljanja nepravilnosti u budućnosti.

Načini osnivanja, funkcionisanja i finansiranja institucija ombudsmena u navedenim zemljama se razlikuju, kao i administrativna ovlašćenja koje ove institucije imaju. U dosadašnjoj saradnji sa međunarodnim partnerima i predstavnicima Institucija Ombudsmena iz gore navedenih zemalja, predstavnici WEFEC-a su imali priliku da saznaju više o konceptu Institucije biznis ombudsmena, procesu osnivanja i načinu njihovog rada, kao i o rezultatima koje su postigli. U pripremi je Analiza modela Institucija ombudsmena koja će svim zainteresovanim stranama u BiH dati više informacija u cilju definisanja svrhe i načina uspostavljanja Institucije biznis ombudsmena u BiH, ukoliko relevantni akteri u BiH ocijene da je postojanje jedne ovakve institucije u BiH potrebno.

Ukratko o svrsi djelovanja i ovlašćenjima Institucija biznis ombudsmena u Poljskoj, Ukrajini i Uzbekistanu

- ***Poljska - Ombudsmen za male i srednje preduzetnike***

Kako bi reformisala i pojednostavila propise o poslovanju u Poljskoj, Vlada Poljske usvojila je paket od 5 akata pod nazivom Biznis ustav 2018. Jedan od 5 zakona donesenih u okviru Biznis ustava je Zakon od 6. marta 2018. o Ombudsmenu za malo i srednje preduzetništvo. Institucija Ombudsmena se finansira iz budžeta države (oko 4 miliona EUR godišnje) i ima 57 zaposlenih.

Ombudsmen za male i srednje **preduzetnike štiti prava mikropreduzetnika i malih i srednjih preduzeća**, a posebno poštovanje principa slobode privredne delatnosti, produblјivanje poverenja preduzetnika u javnu vlast, nepristrasnost i jednak tretman, održiv razvoj i princip fer konkurencije i poštovanja dobre prakse i legitimnih interesa preduzetnika.

Primarni zadaci Ombudsmena su:

- 1) davanje mišljenja na nacрте pravnih akata koji se odnose na interese mikro, malih i srednjih preduzeća i načela obavljanja delatnosti;

- 2) podrška posredovanju između preduzetnika i organa uprave;
- 3) saradnja sa nevladinim, društvenim i profesionalnim organizacijama čiji je cilj zaštita prava preduzetnika iz sektora MSP;
- 4) obrazovne i informativne aktivnosti u oblasti poslovanja u Poljskoj, posebno u oblasti preduzetništva i privrednog prava.

Interventna ovlaštenja Ombudsmena omogućavaju ombudsmenu da: zahtijeva od javnih organa da daju objašnjenja, informacije ili omoguće pristup dosijeima i dokumentima u vezi sa određenim preduzetnicima; podrška preduzetnicima u fazi upravnog postupka, a po potrebi i podnošenje tužbe upravnom sudu; obraćanje nadležnim kancelarijama za pravna objašnjenja posebno složenih propisa koji se odnose na poslovanje; u slučaju uočavanja neslaganja u primjeni zakona od strane sudova, mogućnost traženja od Vrhovnog upravnog suda ili Vrhovnog suda da riješi problem.

Ombudsmen postupa po službenoj dužnosti ili na zahtjev. Preduzetnici ili privredna društva mogu podnijeti zahtjev Ombudsmenu.

Ombudsmen je nadležan da **postupa samo u slučajevima između preduzetnika i lokalne samouprave ili državne institucije**. Nije ovlašćen za postupanje u sporovima između preduzetnika.

Ombudsmen obavještava preduzetnika o odluci po pritužbi i objašnjava koje će radnje preduzeti (ili ga obavještava o izostanku radnji). Rok za postupanje po prigovoru je mjesec dana, koji se može produžiti na 2 mjeseca.

Prema rečima g. Grzegorza Piatkowskog, direktora za međunarodne poslove u Kancelariji ombudsmena za mala i srednja preduzeća u Poljskoj, koji je učestvovao na sastanku sa predstavnicima WEFEC-a, **najveće postignuće** u radu Kancelarije, kada je njihov interventni rad u pitanju, je **ušteda od cca. 17 miliona PLN (oko 4 miliona EUR) za preduzetnika od nezakonitih radnji javnog tela**.

Usluga ombudsmena je besplatna.

- **Ukrajina – Institucija Biznis ombudsmena/ Vijeće Biznis Ombudsmena**

Prema EBRD-ovoj Studiji slučaja za aktivnosti podrške investicionoj klimi: Institucija biznis ombudsmena u Ukrajini, „ideja o osnivanju kancelarije biznis ombudsmena u Ukrajini začeta je kroz Antikorupcijsku inicijativu, čiji začeci sežu u 2013. U to vrijeme, problemi agresivnog pljačkanja imovine, korupcije na visokom nivou i nepotizma negativno su uticali na mnoge kompanije u Ukrajini, uključujući klijente EBRD-a. **Banka je pokrenula inicijativu za borbu protiv korupcije na visokom nivou i sugerisala da će njena buduća ulaganja u ekonomiju zemlje zavisiti od napretka u borbi protiv korupcije.**“

Institucija biznis ombudsmena u Ukrajini osnovana je u okviru Memoranduma o razumijevanju za Ukrajinsku inicijativu za borbu protiv korupcije od 12. maja 2014. godine

od strane Vlade Ukrajine, pet lokalnih poslovnih udruženja, EBRD-a i OECD-a. Institucija biznis ombudsmena zvanično je pokrenuta u novembru 2014.

Model upravljanja Institucijom uključuje tri partnera u nadzornom odboru: 1) Vijeće ministara Ukrajine (CMU), 2) međunarodne finansijske institucije (EBRD i OECD) i 3) nezavisna poslovna udruženja. Svaka strana ima jedan glas. Institucija se finansira iz ukrajinskog višedonorskog računa za stabilizaciju i održivi rast (MDA) kojim upravlja EBRD. Institucija ima 23 zaposlena.

Biznis ombudsmen treba da bude prva tačka kontakta za kompanije koje traže odštetu zbog nepravednog postupanja. Biznis ombudsmen je osnovan „radi doprinosa transparentnosti rada državnih i opštinskih organa (lokalne samouprave), privrednih subjekata iz djelokruga njihove uprave, sprečavanja korupcije i/ili drugih povreda legitimnih interesa preduzeća”

Zadaci Ombudsmena su da:

- **prima i istražuje pritužbe privrednih subjekata** na radnje ili propuste, uključujući odluke državnih i opštinskih organa, privrednih subjekata iz djelokruga njihove uprave i njihovih službenika;
- **daje preporuke** državnim i opštinskim organima **u vezi sa formiranjem i sprovođenjem državne politike u oblasti preduzetničke delatnosti** u cilju njenog unapređenja i olakšavanja prakse poslovanja, sprečavanja korupcije i/ili drugih kršenja legitimnih interesa preduzeća;
- **daje preporuke** državnim i opštinskim organima, privrednim subjektima iz delokruga njihove uprave, **u vezi sa unapređenjem procedura i/ili načina na koji obavljaju svoje funkcije.**

Biznis ombudsmen ima **prava** da:

- 1) bez nepotrebnog odlaganja na propisan način traži i prima od državnih organa, opštinskih organa i privrednih subjekata, uključujući i putem ličnih razgovora sa nadležnim službenicima, informacije, dokumenta i druge podatke potrebne ili korisne za postupanje po pritužbama i rješavanje problema relevantne za pitanja koja razmatra Vijeće;
- 2) obavještava nadležne državne ili opštinske organe o slučajevima navodnog kršenja legitimnih interesa privrednih subjekata i, ako Vijeće ima osnova da zaključi da je do takvih povreda moglo doći, traži da se takvi slučajevi dalje istraže, te da preduzimaju se koraci za otklanjanje ovakvih povreda i privođenje odgovornosti lica odgovornih za povrede, u skladu sa zakonom;
- 3) dobija ažurna pismena obavještenja od nadležnih državnih ili opštinskih organa, sa detaljnim objašnjenjem statusa istrage i preduzetim koracima u cilju rješavanja pitanja postavljenih u zahtjevu Vijeća;
- 4) uključuje službena lica državnih i opštinskih organa, nevladinih organizacija, udruženja preduzeća, ustanova i organizacija bez obzira na njihovu vlasničku strukturu (uz njihovu saglasnost) radi ispitivanja pitanja iz svoje nadležnosti;

- 5) podnosi Kabinetu ministara Ukrajine predloge kandidata za eksperte za formiranje radnih grupa za potrebe izrade zakonskih akata za unapređenje poslovnog ambijenta i borbu protiv korupcije;
- 6) podnosi Kabinetu ministara Ukrajine predloge i preporuke o otklanjanju sistemskih uzroka kršenja legitimnih interesa privrednih subjekata;
- 7) javno objavljuje informacije o slučajevima izvršenja koruptivnih radnji i/ili drugih prekršaja od strane državnih ili opštinskih organa, kao i privrednih subjekata iz delokruga njihove uprave, putem godišnjih izveštaja, uključujući pritužbe koje ispituje Vijeće, uključujući i zaključke koje je Vijeće donijelo u vezi sa takvim pritužbama, gdje je relevantno, način na koji su nadležni državni ili opštinski organi rješavali zahtjeve za istragu, kao i o implementaciji preporuka koje su date državnim i opštinskim organima i privrednim subjektima unutar njihove administracije;
- 8) objavljuje informaciju o saradnji sa Kabinetom ministra Ukrajine i drugim državnim i opštinskim organima; i, gdje je to relevantno, učesće Vijeća u pripremi zakonskih akata i drugih inicijativa namijenjenih poboljšanju poslovnog okruženja i borbi protiv korupcije;
- 9) angažuje stručnjake, akademike, specijaliste, uključujući strane stručnjake, akademike i specijaliste za obavljanje poslova povjerenih Vijeću.

Svako fizičko ili pravno lice koje se bavi privrednim aktivnostima u Ukrajini može podnijeti pritužbu na navodne radnje korupcije i/ili druge povrede legitimnog interesa privrednih subjekata radnjama ili propustima državnih i opštinskih organa, privrednih subjekata iz djelokruga njihove administracije i njihovih službenika. Biznis ombudsmen može pokrenuti istragu samoinicijativno ako otkrije navodnu poslovnu zloupotrebu iz bilo kojeg izvora, uključujući, bez ograničenja, medije.

Rok za istragu i davanje odgovora podnosiocu pritužbe je tri mjeseca od dana kada je biznis ombudsmen pokrenuo istragu.

Za sedam godina rada (2015-2021) institucija je primila skoro 10500 pritužbi, od kojih je istraga zatvorena za 70% slučajeva. **Ukupni finansijski efekat rada Institucije premašio je 21 milijardu UAH (cca 570 miliona USD)**, a 95% subjekata koji su se žalili ombudsmenu je potvrdilo da je zadovoljno saradnjom sa Institucijom. Takođe, od početka svog rada Ombudsmen je izdao 4544 pojedinačne preporuke organima javne vlasti, od kojih je 4027 realizovano (89%).

Usluge Biznis ombudsmena su besplatne.

- ***Uzbekistan – Povjerenik za zaštitu prava i legitimnih interesa preduzetnika***

Vlada Uzbekistana je 2017. godine osnovala Kancelariju Povjerenika radi zaštite prava i legitimnih interesa preduzeća i pružanja pravne podrške.

Povjerenik svoj mandat obavlja samostalno i neovisno o državnim tijelima, njihovim službenicima, a za svoj rad odgovara predsjedniku Republike Uzbekistan.

Finansijska, materijalno-tehnička i druga podrška aktivnostima Povjerenika za zaštitu prava preduzetnika vrši se iz državnog budžeta Republike Uzbekistan. Kancelarija zapošljava 67 osoba u više gradova.

Povjerenik ispituje pritužbe poslovnih subjekata protiv odluka državnih organa i drugih organizacija, postupanja (nečinjenja) njihovih službenika kojima su povrijeđena prava i legitimni interesi poslovnih subjekata.

Glavni zadaci i smjernice djelovanja Povjerenika za zaštitu prava preduzetnika su:

- sudjelovanje u oblikovanju i provedbi državne politike u području razvoja preduzetništva, zaštite prava i legitimnih interesa poslovnih subjekata;
- nadzor nad poštivanjem prava i legitimnih interesa poslovnih subjekata od strane državnih tijela;
- pružanje pravne podrške poslovnim subjektima prilikom provođenja inspekcijskog nadzora nad njihovim radom;
- koordinacija inspekcijskog nadzora poslovanja poslovnih subjekata i nadzor zakonitosti nadzora nad radom poslovnih subjekata od strane regulatornih tijela;
- proučavanje praktične provedbe normi i zahtjeva zakonodavstva o garanciji slobode preduzetničke djelatnosti;
- procjena učinkovitosti uticaja usvojenih regulatornih i pravnih akata na provedbu preduzetničkih aktivnosti;
- priprema prijedloga za unapređenje zakonske regulative u cilju jačanja pravne sigurnosti za poslovne subjekte, poticanja njihovog razvoja.

Povjerenik za zaštitu prava preduzetnika u obavljanju poslova koji su mu povjereni ima **prava:**

- proučiti strogu primjenu zakonodavstva o poštivanju prava i legitimnih interesa poslovnih subjekata od strane državnih tijela;
- nadzirati zakonitost inspekcijskog nadzora poslovnih subjekata, davati prijedloge zadonošenje cjelovitih mjera za sprečavanje nezakonitog miješanja u poslovanje poslovnih subjekata;
- pisanim putem izreći službenicima državnih tijela i drugih organizacija upozorenja o nedopustivosti kršenja zakona o poštivanju prava i pravnih interesa poslovnih subjekata;
- podnijeti čelnicima državnih tijela i drugih organizacija podneske o otklanjanju utvrđenih povreda zakona, uzroka i uslova koji su im pogodovali, obvezujući ih na rok;
- obraćati se sudovima sa izjavama, zahtjevima i pritužbama u interesu poslovnih subjekata bez plaćanja takse;
- zahtijevati i primati od državnih tijela i organizacija statističke, analitičke materijale, mišljenja i druge podatke o pitanjima iz svoje nadležnosti;

- sudjelovati na sjednicama državnih tijela u vezi s razmatranjem pitanja zaštite prava i legitimnih interesa poslovnih subjekata;
- nesmetano posjećivati mjesta pritvora, kazneno-popravne ustanove radi susreta s predstavnicima privrednih subjekata - osumnjičenicima, optuženicima i osuđenima za kaznena djela iz područja preduzetničke djelatnosti;
- sastavljati izvještaje o upravnim prekršajima u slučaju kršenja zakona koji povlače upravnu odgovornost.

Povjerenik za zaštitu prava preduzetnika ne rješava pitanja iz nadležnosti suda, kriminalističkih istražnih tijela, kriminalističkih istraživanja, prethodnog istraživanja i izvršenja kazne.

U periodu 2019-2021, Povjerenik je zaprimio 11238 pritužbi preduzetnika, od kojih je 7614 riješeno u korist preduzetnika. Samo u 2021. godini, kao rezultat primjene zakonskih mjera, 621 službenik je doveden na upravnu, 225 na disciplinsku odgovornost, 467 nezakonitih odluka državnih tijela je poništeno. Od tužbi podnesenih sudu u iznosu od 18,6 milijardi souma, zahtjevi u iznosu od 4,1 milijarde suma okončani su u korist preduzetnika, 21 odluka (dokument) proglašena je nezakonitom.

Također, tokom pandemije COVID-19, ova Institucija je izdala oko 100 mjera za pomoć privrednicima. Donošenjem ovih mjera, država je omogućila privrednicima da prežive taj period. Kada se cijeli svijet borio sa krizom, Uzbekistan je imao rast BDP-a od 2-3% uz pomoć mjera koje je Institucija predložila.

“Ovaj projekat je finansiran grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.”

AGENDA

Inicijativa za uspostavljanje Institucije za zaštitu prava privrednika i preduzetnika u BiH

26.april 2023

**Untic, Fra Anđela Zvizdovića 1, Sarajevo
Sala 7**

9:45 – 10:00	REGISTRACIJA UČESNIKA
10:00 - 10:05	Otvaranje sastanka
10:05 - 10:35	Predstavljanje postojećih rješenja za uspostavljanje institucije za zaštitu prava privrednika u svijetu – <i>Mila Crnogorac Bajić, certificirani stručnjak za etiku i usklađenost</i>
10: 35 – 11:05	Predstavljanje mogućih modela uspostave institucije za zaštitu privrednika i preduzetnika u BiH – <i>Petar Kovačević, advokat</i>
11:05 - 11:20	PAUZA ZA KAFU
11:20 - 12:30	Diskusija o predstavljenim rješenjima i modelima
12:30 – 12:45	Zaključci